



**فصلنامه علمی - تخصصی حسابداری و فناوری های نوین**

# بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران با تأکید بر استراتژی کسب و کار



میلااد اسدی<sup>۱</sup>؛ جعفر نه‌ری اقدم<sup>۲</sup>؛ اسمعیل شکیب شیران<sup>۳</sup>

## چکیده

«قابلیت مقایسه صورت‌های مالی» یکی از ویژگی‌های کیفی ارائه گزارشگری مالی است که موجب افزایش کیفیت افشا می‌شود و می‌تواند بر ضریب واکنش سودهای آتی تأثیرگذار باشد. بر اساس چارچوب مفهومی مشترک هیئت استانداردهای حسابداری مالی و هیئت استانداردهای حسابداری بین‌المللی؛ قابلیت مقایسه یکی از ویژگی‌های کیفی ارتقادهنده کیفیت به شمار می‌رود. این تحقیق به دنبال، بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با تأکید بر استراتژی کسب و کار شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. بدین منظور، از اطلاعات ۱۳۳ شرکت موردپذیرش در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی بین ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار گرفته شده است. همچنین بررسی هر یک از فرضیه‌ها از مدل‌های رگرسیونی چند متغیره و از داده‌های پانلی استفاده

---

۱. نویسنده مسئول؛ دانش آموخته کارشناسی ارشد گروه حسابداری، واحد سراب، دانشگاه آزاد اسلامی، سراب، ایران.

۲. گروه مدیریت و حسابداری، واحد سراب، دانشگاه آزاد اسلامی، سراب، ایران.

۳. گروه مدیریت و حسابداری، واحد سراب، دانشگاه آزاد اسلامی، سراب، ایران.

♦..... بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ◇ ۳

گردید. نتایج آزمون فرضیه تحقیق، گویای این است که استراتژی تهاجمی بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر مستقیم دارد؛ لیکن استراتژی تدافعی بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معکوس دارد.

واژگان کلیدی: جبهه‌گیری مدیریتی، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، استراتژی کسب و کار.

## ۱. مقدمه

«قابلیت مقایسه»، یکی از ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی است که استفاده‌کنندگان را قادر می‌کند تا شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود بین اقلام صورت‌های مالی را بررسی کنند و ارزیابی منطقی‌تری از فرصت‌های گوناگون سرمایه‌گذاری یا اعطای وام به‌عمل آورند. اهمیت قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تا آن‌جاست که در بیانیه مفهومی شماره ۸ هیئت استانداردهای حسابداری مالی، یکی از مهم‌ترین دلایل نیاز به استانداردهای گزارشگری مالی، افزایش قابلیت مقایسه اطلاعات مالی گزارش شده، ذکر شده است و در مفاهیم نظری گزارشگری مالی ایران نیز بیان شده است که اگر اطلاعات مربوط و قابل اتکا باشد، مفیدبودن آن در صورت مقایسه و فهم‌پذیر نبودن دچار محدودیت خواهد بود. با توجه به موضوع تحقیق و بیان مختصری از آن، در ادامه به کسب و تشریح عناوینی همچون بیان مسئله، اهمیت و ضرورت تحقیق و همچنین سؤالات تحقیق که در موضوع تحقیق تدوین گردیده شده‌اند پرداخته خواهد شد، سپس بایان اهداف علمی و کاربردی تحقیق، به تبیین فرضیه‌های تحقیق قدم گذاشته و به تعریف متغیرهای تحقیق پرداخته خواهد شد.

## ۲. بیان مسئله

هیئت استانداردهای بین‌المللی مالی بیان می‌کند که قابلیت مقایسه در گزارشگری مالی دلیل اصلی برای ایجاد استانداردهای حسابداری است و بر قابلیت مقایسه به‌صورت محوری در متون حسابداری و به‌طور مشخص متون تحلیل صورت‌های مالی تأکید شده است. تقدم قابلیت مقایسه به عنوان یک ویژگی کیفی حسابداری اهمیت آن در ادراک عواملی روشن می‌کند که موجب افزایش این ویژگی می‌شود. بنابراین اگر سیستم حسابداری یک شرکت و

♦..... بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ◇ ۵

نتایج آن، قابلیت مقایسه بالایی داشته باشد. مکانیسمی برای کاهش انگیزه مدیران برای رفتار فرصت طلبانه و جانب دارانه خواهد بود (چن و همکاران<sup>۱</sup>، ۲۰۱۸).

همچنین اساس دیدگاه بروز رفتارهای جبهه‌گیرانه از جانب مدیران که برخلاف دیدگاه اطلاع‌رسانی، نسبت به شرکت‌ها این است که مدیران رویکردی بدبینانه را در پیش گرفته و مدیران از فرصت‌ها و انعطاف‌پذیری که حسابداری و گزارشگری مالی در اختیار آنان قرار می‌دهد؛ سوء استفاده و جانب‌دارانه کرده، بر اساس این اختیارات و با به‌کارگیری اختیارات خود سعی در پنهان کردن حقایق از دید سهامداران و سرمایه‌گذاران می‌کنند. بر اساس این دیدگاه هدف مدیران شرکت‌ها از این کار بیشتر کردن رفاه و ثروت خویش به هزینه سرمایه‌گذاران و سهامداران است. دیدگاه رفتارهای جبهه‌گیرانه مدیران دارای محتوای فراوانی است با تئوری نمایندگی و فرضیه پاداش که در مجموعه تئوری‌های اثباتی طرح گردیده است (کلونینان و همکاران<sup>۲</sup>، ۲۰۱۸).

تحقیقات تجربی در چارچوب ادبیات مالی رفتاری نیز نشان می‌دهد که عوامل احساسی و خطای شناختی مانند سوگیری‌های رفتاری نقش محوری در فرایند تصمیم‌گیری مدیران دارند؛ از جمله این سوگیری‌ها می‌تواند کیفیت گزارشگری به‌ویژه قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تحت تأثیر قرار دهد، جبهه‌گیری مدیران می‌باشد. از آن‌جا که مدیریت واحد تجاری مسئول تهیه و ارائه صورت‌های مالی می‌باشد، می‌تواند در گزارشگری مالی (انتخاب رویه‌های حسابداری) اعمال نظر کند. علاوه بر این، در مبنای تعهدی حسابداری، لزوم شناسایی درآمد و هزینه‌ها همراه با دریافت و پرداخت وجه نبوده و در محاسبه سود نیز از پیش‌بینی‌ها و استفاده می‌شود (لیببی و همکاران<sup>۳</sup>، ۲۰۱۲).

---

1.Chen, C

2.Cullinan, C

3.Libby, R

در دهه‌های اخیر، با جدا شدن مالکیت و مدیریت در شرکت‌های سهامی، مدیران به‌عنوان نماینده سهامداران، شرکت را اداره می‌کنند. باگذشت زمان این رابطه نمایندگی، تضاد منافع بین مدیران و سهامداران را به وجود آورده که به آن تضاد نمایندگی گفته می‌شود؛ یعنی این امکان بالقوه به وجود می‌آید که مدیران تصمیماتی را اتخاذ کنند که در جهت منافع خودشان و عکس منافع سهامداران باشد. از جمله عوامل شکل‌دهی تضاد نمایندگی بین مدیران و سهامداران انگیزه‌های شخصی مدیران می‌باشد (ایلیاسیانی و زانگ، ۲۰۱۶).

با برقراری رابطه نمایندگی، هر یک از طرفین به دنبال حداکثر کردن منافع شخصی خود می‌باشند. از آن‌جا که تابع مطلوبیت مدیران با مالکان یکسان نیست؛ بین آن‌ها تضاد منافع به وجود آمده، که با شکل‌گیری رابطه نمایندگی و به‌واسطه وجود تضاد منافع، هزینه نمایندگی ایجاد می‌شود. باید توجه داشت که افراد در جامعه به‌طور ذاتی درصدد افزایش منافع شخصی خود بوده و مدیران نیز از این قاعده مستثنا نبوده و علاقه‌مندند در جهت حداکثر کردن منافع شخصی، رفاه اجتماعی و تثبیت موقعیت شغلی خود، تصویر مطلوبی از وضعیت مالی واحد تجاری به سهامداران و سایر افراد ذینفع ارائه کنند. مشکل این‌جاست که در برخی موارد الزاماً افزایش ثروت مدیران در جهت افزایش منافع سایر ذینفعان، از جمله سهامداران نیست. در حقیقت این امر، گویای عدم همسویی میان منافع مدیران و سایر گروه‌های ذینفع در واحد تجاری بوده و موجب تغییر رفتار مدیران و جبهه‌گیری‌های مدیریتی می‌شود (عباسی و همکاران، ۱۳۹۵).

مدیران با رفتارهای نامتعارف و سوگیرانه می‌توانند با برآوردی بیش از واقع از توانایی خود در تأثیرگذاری بر سود شرکت و دست‌کم گرفتن اتفاقات غیر مترقبه مانند نوسانات در چرخه کسب‌وکار، به احتمال فراوان، پیش‌بینی سود بیش از حد خوش‌بینانه منتشر کنند که غالباً به عدم

♦..... بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ◇ ۷

تحقق سود پیش‌بینی شده این مدیران منجر می‌شود. در نتیجه آنان سعی می‌کنند با استفاده از اقلام تعهدی سود گزارش شده را بیش از واقع نشان دهند. همچنین مدیریت کوتاه‌بین، با گرایش به اهداف کوتاه‌مدت و حرکت برای برآورده کردن آنان، با تغییر در روش‌های عملیاتی به‌طور مستقیم، فرایند تجاری و سود اقتصادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد که اگر سرمایه‌گذاران از تورم سود آگاه باشند؛ احتمالاً اطلاعات سود را بی‌ارزش خواهند دانست بنابراین سوگیری‌های رفتاری می‌تواند به کاهش کیفیت گزارشگری مالی مخصوصاً ویژگی قابلیت مقایسه صورت‌های مالی منجر شود (لیبی و همکاران<sup>۱</sup>، ۲۰۱۲).

حال در این تحقیق درصدد پاسخگویی به این سؤال می‌باشیم که بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران چه رابطه معناداری وجود دارد؟ انتظار است که نتایج و یافته‌های تحقیق بتواند برای پاسخ به چالش اصلی تحقیق که ذکر شد، قدم برداشته و موجب شفاف‌سازی موضوع گردد.

### ۳. مبانی نظری و پیشینه تحقیق

علت تمرکز این تحقیق بر ویژگی قابلیت مقایسه تأکید بسیاری از تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری بر اهمیت این ویژگی در تعیین کیفیت صورت‌های مالی است. در حقیقت، تحلیل‌های صورت گرفته بر صورت‌های مالی همگی بر اهمیت مقایسه نسبت‌های صورت‌های مالی شرکت‌ها با یکدیگر در ارزیابی عملکرد آن شرکت‌ها تأکید دارند. توجه به این نکته حائز اهمیت است که استفاده‌کنندگان گزارش‌های مالی باید بتوانند گزارش‌های مالی یک واحد گزارشگر را طی زمان و واحدهای گزارشگر مختلف را با یکدیگر مقایسه کنند. بدین ترتیب ضرورت دارد آثار معاملات و سایر رویدادهای مشابه در داخل واحد گزارشگر و در طول زمان برای آن واحد گزارشگر با ثبات رویه، اندازه‌گیری و ارائه شود و بین واحدهای گزارشگر

---

1. Libby, R

مختلف نیز هماهنگی رویه در اندازه‌گیری و ارائه موضوعات مشابه رعایت گردد (عبدلهی و همکاران، ۱۳۹۸).

از سوی دیگر، در جهت بیان اهمیت و ضرورت تحقیق در مورد مبحث جبهه‌گیری مدیران باید اشاره کرد که این جبهه‌گیری به تمام رفتارهایی که موجب حفظ شغل، افزایش آزادی تصمیم‌گیری و حفظ سود مشخصی است؛ مربوط می‌شود که نقش بسزایی در تصمیمات و اهداف شرکت ایفا می‌کند. مدیران برای تثبیت موقعیت خود از اختیارات خویش برای دستیابی به اهداف شخصی خود استفاده می‌کنند و به ارزش شرکت توجهی نمی‌کنند. آن‌ها موقعیت خود را از طریق سرمایه‌گذاری‌های خاص که ریسک کمی دارد، تثبیت می‌کنند و این‌گونه نشان می‌دهند که نقش با ارزشی برای منافع سهامداران دارند (لیبی و همکاران<sup>۱</sup>، ۲۰۱۲).

حالا با بیان مطالب مذکور و اهمیت نقش مدیران و رفتارهای مختص مدیران، نظیر جبهه‌گیری که نقش اساسی در تهیه صورت‌های مالی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ایفا می‌کند، نیاز به تحقیقی که بتواند بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران را نمایان کند، ضروری به نظر رسیده و دارای اهمیت می‌باشد.

مهربان پور و همکاران (۱۳۹۹)، نقش میانجی کیفیت گزارشگری مالی در رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد را مورد بررسی قرار دادند. این تحقیق، با استفاده از داده‌های ۱۱۰ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، در دوره زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵، آزمون فرضیه‌ها با استفاده از مدل‌های رگرسیون چندگانه صورت گرفته است. افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به طور چشمگیری نگهداشت وجه نقد شرکت‌ها را کاهش می‌دهد. از سوی دیگر، کیفیت گزارشگری مالی (با دو شاخص اقلام تعهدی اختیاری و کیفیت

---

1. Libby, R



♦..... بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ◇ ۹

افشا) میانجی رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد نیست. نتایج به سنجه‌های جایگزین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد حساس نیستند و این نتایج با مقیاس‌های جایگزین نیز تأیید می‌شوند. افزون بر این، نتایج آزمون‌های اضافه نشان داد که اعتبار تجاری در رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد، نقش میانجی ایفا نمی‌کند.

عبدالهی و همکاران (۱۳۹۸)، در تحقیقی به نقش‌های تعدیلی قابلیت اتکا و عدم تقارن اطلاعاتی پرداختند. در این تحقیق نمونه‌گیری به روش حذفی صورت گرفت و تعداد ۵۸ شرکت از صنایع مختلف بازار بورس اوراق بهادار تهران، طی سال‌های ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۵ انتخاب شدند، در ادامه، پس از مطلوب بودن پیش‌آزمون‌های آماری (ضریب همبستگی، ثابت بودن واریانس جمله خطا، عدم خودهمبستگی جمله خطا، عدم هم خطی بین جملات توضیحی و نرمال بودن جمله خطا) و مانایی متغیرهای تحقیق از آزمون‌های F لیمر و هاسمن برای تشخیص نوع رگرسیون استفاده شد. نتایج رگرسیون پانل با استفاده از اثرات تصادفی نشان داد: ۱. قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر نگهداشت وجه نقد تأثیر معناداری دارد؛ ۲. قابلیت اتکا، رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد را تعدیل می‌کند؛ ۳. عدم تقارن اطلاعاتی، رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد را تعدیل نمی‌کند.

ابراهیم‌پور و همکاران (۱۳۹۷)، تحقیقی با عنوان «بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر نگهداشت وجه نقد» انجام دادند. در این تحقیق برای آزمون فرضیه‌ها، تعداد ۸۰ شرکت پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران، طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۵ به روش غربالگری انتخاب‌شده و فرضیه‌ها، با استفاده از تحلیل رگرسیون داده‌های ترکیبی مورد آزمون قرار گرفتند. البته از داده‌های سال‌های ۸۹ تا ۹۱ نیز برای محاسبه متغیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی استفاده شده است. نتایج آزمون معناداری ضرایب بر اساس معادله‌های رگرسیون برازش شده، به‌طور خلاصه حاکی از عدم ارتباط معنادار بین قابلیت مقایسه

صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد می‌باشد. از طرفی نتایج آزمون فرضیه دوم نشان می‌دهد سهامداران نهادی اثرات منفی قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد را افزایش می‌دهد. به عبارت دیگر، نقش تعدیل‌گر سهامداران نهادی تأیید می‌گردد.

کیئوفینگ<sup>۱</sup> (۲۰۲۰)، در تحقیق به بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیران و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های چینی پرداخت. برای این منظور ۱۴۶ شرکت اطلاعات لازم را برای تجزیه و تحلیل دارا بودند. دوره زمانی این تحقیق سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۱ می‌باشد. مدل آماری به کار گرفته شده، مدل رگرسیون چند متغیره بوده و برای آزمون فرضیه‌ها از داده‌های ترکیبی استفاده شده است. وی به این نتیجه رسید که جبهه‌گیری مدیریتی تأثیر منفی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد.

چن و ژونگ<sup>۲</sup> (۲۰۱۹)، در تحقیقی به بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و قیمت‌گذاری ارقام تعهدی پرداختند. نمونه آماری تحقیق آنان شرکت‌های چینی با مشاهداتی بالغ بر ۲۳۱۵۸ در بین سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۷ میلادی می‌باشد که برای این منظور با استفاده از داده‌های پانلی و تکنیک‌های تحلیلی نرم‌افزار اویوز به این نتیجه رسیدند که هر چه میزان قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بیشتر باشد، به مراتب کیفیت گزارشگری مالی افزایش یافته و از طرفی قیمت‌گذاری ارقام تعهدی به‌واقع‌تر خواهد بود. جوزف<sup>۳</sup> (۲۰۱۸) در تحقیقی به بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر خدمات حسابرسی در شرکت‌های آمریکایی پرداخت. وی برای این منظور با بررسی ۲۱۱۵۲ سال شرکت در بازه زمانی ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۱ با استفاده از رگرسیون چند متغیره و روش حداقل مربعات تعمیم یافته به این نتیجه رسید که بین قابلیت مقایسه و حق الزحمه حسابرس رابطه مستقیم

---

1. Qifeng Wu

2. Chen a & Gong J

3. Joseph

♦..... بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ◇ ۱۱

وجود دارد و همچنین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی نیز با اظهار نظر حسابرس رابطه مستقیم دارد.

دی مئو و همکاران<sup>۱</sup> (۲۰۱۷) در تحقیقی به بررسی تأثیر جبهه‌گیری مدیران بر مدیریت سود در شرکت‌های اسپانیایی پرداختند. نمونه نهایی تحقیق که مربوط به سال‌های ۱۹۹۲ تا ۲۰۱۱ را پوشش می‌دهد، شامل ۷۳۴۹ سال شرکت، مربوط به ۹۵۸ شرکت می‌باشد که آنان با استفاده از رگرسیون خطی چند متغیره به این نتیجه رسیدند که جبهه‌گیری مدیران بر مدیریت سود تعهدی و مدیریت سود واقعی تأثیر مستقیم دارد و همچنین جبهه‌گیری مدیران بر رابطه بین مدیریت سود تعهدی و واقعی با ارزش شرکت اثر منفی داشته و شدت رابطه را کاهش می‌دهد.

#### ۴. فرضیه‌های تحقیق

با در نظر گرفتن چارچوب علمی به دست آمده می‌توان برای این تحقیق فرضیه اصلی زیر را مطرح کرد:

##### فرضیه اصلی

۱. استراتژی تهاجمی کسب‌وکار بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.
۲. استراتژی تدافعی کسب‌وکار بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.

## ۵. روش اجرای تحقیق

این تحقیق، از بعد «رویکرد انجام تحقیق» از نوع خردگرایانه، از بعد «هدف» از نوع تحقیقات کاربردی، از بعد «ماهیت تحقیق» از نوع تحقیقات مروری، از نوع «ماهیت داده‌ها» از نوع تحقیقات کمی، از لحاظ «روش شناخت تحقیق» از نوع تحقیقات توصیفی همبستگی، از بعد «نوع استدلال» از نوع قیاسی و استقرایی، از بعد «زمان» جزو تحقیقات گذشته‌نگر، از بعد «طول مدت زمان انجام تحقیق» از نوع تحقیقات ترکیبی و از لحاظ «روش جمع‌آوری اطلاعات» از نوع تحقیقات کتابخانه‌ای و میدانی (اسناد کاوی) و همچنین از بعد «روش تحلیل داده‌ها» از نوع تحقیقات تحلیل محتوا مبتنی بر روش‌های آماری می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق شامل تمامی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران از سال ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۹ می‌باشند. نمونه آماری تحقیق مذکور، با استفاده از نمونه‌گیری غربالگری طبقه‌بندی خواهد شد. بدین منظور آن دسته از شرکت‌های جامعه آماری که شرایط زیر را دارا باشند، به‌عنوان نمونه آماری انتخاب و مابقی حذف می‌شوند: با توجه به شرایط (نظیر قبل از سال ۱۳۹۱ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته باشند؛ سال مالی شرکت منتهی به تاریخ پایان اسفندماه هر سال باشد. شرکت طی دوره موردبررسی تغییر سال مالی نداده باشند. شرکت‌های تحت بررسی جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، هلدینگ و واسطه‌گری مالی نباشند. اطلاعات و داده‌های آن‌ها در دسترس باشد.) نمونه نهایی شامل ۱۳۳ شرکت انتخاب شد. روش‌های مربوط به گردآوری اطلاعات در این تحقیق شامل مبانی نظری بر اساس تحقیقات انجام‌شده داخلی و خارجی و جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات واقعی مربوط به متغیرهای موردنظر از طریق گزارش‌های سازمان بورس اوراق بهادار، سایت‌های معتبر در این زمینه، مشاهده اسناد و مدارک و همچنین با مراجعه به منابع کتابخانه‌ای شامل کتاب‌ها، ماهنامه‌ها، انتشارات مراکز تحقیقاتی و پژوهشی، مقالات است. مطالب و اطلاعات در ابتدا با استفاده از جستجوی کتابخانه‌ای و

♦..... بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ◇ ۱۳

اینترنت جمع‌آوری می‌شوند. در مرحله بعد، داده‌های مربوط به جامعه آماری با استفاده از صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار به صورت میدانی جمع‌آوری می‌گردد. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی انجام می‌شود. در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های مرکزی میانگین و میانه و شاخص پراکندگی انحراف معیار استفاده خواهد شد. و در بخش آمار استنباطی از رگرسیون چند متغیره با استفاده از داده‌های ترکیبی استفاده می‌شود. انگیزه اصلی در ترکیب داده‌های مقطعی و سری زمانی، فراهم کردن استنباط و پیش‌بینی کارا تر می‌باشد. برای تحلیل داده‌های ترکیبی دو روش وجود دارد: بدین گونه که یا می‌بایست داده‌های شرکت‌های مختلف طی فصول مختلف همگن در نظر گرفته شوند که در این حالت داده‌ها باهم تلفیق می‌شوند؛ یا این که داده‌ها به صورت تابلویی مورد استفاده قرار گیرند. برای تعیین نوع روش به کارگیری داده‌های ترکیبی، از آزمون F لیمر استفاده می‌شود. اگر نتیجه آزمون F لیمر نشان دهد که ضرایب اثر مقطعی و اثر زمانی معنادار نیست؛ می‌توان تمام داده‌ها را با یکدیگر ترکیب کرد و به وسیله یک رگرسیون کلاسیک، پارامترها را تخمین زد. در غیر این صورت، داده‌ها را باید به صورت تابلویی در نظر گرفت. برای تعیین نوع مدل داده‌های ترکیبی (مدل اثرات ثابت یا مدل اثرات تصادفی) از آزمون هاسمن استفاده می‌شود. بدین صورت که اگر بین جزء خطا و متغیر مستقل همبستگی وجود نداشته باشد، مدل اثرات تصادفی مناسب است. در صورتی که بین آن دو همبستگی وجود داشته باشد، مدل اثرات ثابت مناسب به نظر می‌رسد. برای تعیین معنادار بودن مدل رگرسیون و پارامترهای حاصل از تخمین مدل رگرسیون، به ترتیب از آماره‌های F و t استفاده می‌شود. همچنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و استخراج نتایج تحقیق، از نرم‌افزارهای Excel و Eviews.9 استفاده می‌گردد.

## ۷. متغیرهای تحقیق

### متغیر مستقل

جبهه‌گیری مستقل: برای اندازه‌گیری جبهه‌گیری مدیریتی طبق تحقیقات دی منو و همکاران<sup>۱</sup> (2017) از سه شاخص دوره تصدی، مالکیت مدیریتی و سرمایه‌گذاری بیشتر از حد به شرح زیر استفاده خواهد شد:

دوره تصدی مدیریت: از تعداد سال‌های مدیریت یک مدیر در شرکت مربوط حاصل می‌گردد. در این تحقیق اگر مدیریت بیش از سه سال متوالی در طول دروه زمانی تحقیق مدیریت شرکت را عهده‌دار باشد، عدد متغیر ۱ بوده و در غیر این صورت، عدد مربوط صفر خواهد بود.

مالکیت مدیریتی: بیانگر درصد سهام نگهداری شده توسط مدیریت و اعضای هیئت‌مدیره می‌باشد. در این تحقیق اگر ۵۰٪ به بالای سهام شرکت در تملک مدیران و اعضای هیئت‌مدیره باشد، عدد متغیر مزبور یک و در غیر این صورت، عدد مربوط صفر لحاظ می‌گردد.

سرمایه‌گذاری بیشتر از حد: برای اندازه‌گیری سرمایه‌گذاری بیشتر از حد استفاده از فرمول زیر استفاده می‌شود:

$$INVESTMENT_{i,t} = \alpha_0 + \alpha_1 NEG_{i,t-1} + \alpha_2 REVGRW_{i,t-1} + \alpha_3 NEG_{i,t-1} \times REVGRW_{i,t-1} +$$

$\varepsilon_{i,t}$

در این مدل  $INVESTMENT_{i,t}$ : (سرمایه‌گذاری کل): نسبت افزایش خالص در دارایی مشهود و نامشهود بر دارایی‌های کل  $NEG_{i,t-1}$ : (رشد منفی فروش): اگر رشد فروش شرکت در سال  $t-1$  منفی باشد؛ برابر ۱ و در غیر این صورت صفر می‌باشد،  $REVGRW_{i,t-1}$ : (رشد فروش): درصد فروش شرکت از سال  $t-2$  به سال  $t-1$  -.

♦ ..... بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ◇ ۱۵

بر اساس این رویکرد، سرمایه‌گذاری کل تابعی از رشد منفی فروش و فرصت‌های رشد است. از طریق جایگذاری رقم محاسبه‌شده بابت سرمایه‌گذاری کل در مدل پسماندهای این مدل محاسبه می‌شود. باقی‌مانده مثبت مدل نشان‌دهنده سرمایه‌گذاری بیشتر از حد می‌باشد که در این صورت، متغیر سرمایه‌گذاری بیش از حد مدیران عدد یک خواهد گرفت و در غیر این صورت (باقی‌مانده صفر و منفی) عدد صفر اختیار خواهد کرد.

شایان ذکر است که در این تحقیق، متغیر جبهه‌گیری مدیریتی یک متغیر مجازی می‌باشد؛ بدین صورت که اگر شرکتی در سال مورد بررسی دارای حداقل دو معیار از سه معیار مذکور باشد، شرکت دارای رفتارهای جبهه‌گیرانه مدیریتی بوده و متغیر جبهه‌گیری مدیریتی عدد ۱ محسوب می‌شود و در غیر این صورت، عدد متغیر مربوط صفر خواهد بود.

#### متغیر وابسته

متغیر مستقل تحقیق قابلیت مقایسه است که برای اندازه‌گیری آن در تحقیق حاضر، برای هر مشاهده سال - شرکت، از معیار ارائه شده از سوی دی فرانکو و همکاران<sup>۱</sup> (۲۰۱۱) استفاده شده است. قابل ذکر است که از این معیار در تحقیقات؛ سون (۲۰۱۶)، وانگ<sup>۲</sup> (۲۰۱۴) و مهرورز و مرفوع<sup>۳</sup> (۱۳۹۵) استفاده شده است. شیوه اندازه‌گیری به صورت زیر می‌باشد: ابتدا برای هر مشاهده سال - شرکت، مدل زیر با استفاده از داده‌های ۱۲ فصل اخیر برآورد می‌شود:

$$\text{Earnings}_{it} = \alpha_i + \beta_i \text{Return}_{it} + \varepsilon_{it}$$

Earnings: سود خالص فصلی تعدیل‌شده با ارزش بازار حقوق صاحبان سهام ابتدای دوره؛

Return: بازده سهام فصلی

ضرایب برآورد شده  $\alpha_i$  و  $\beta_i$  تابع حسابداری شرکت  $i$  را نشان می‌دهد. نزدیک بودن توابع حسابداری بین دو شرکت، قابلیت مقایسه بین این دو شرکت را نشان می‌دهد. حال برای اندازه‌گیری

---

1. De Franco, G

2. Wang, C

فاصله بین توابع حسابداری برآوردی شرکت های  $i$  و  $j$  (برای هر ترکیب ممکن شرکت های  $i$  و  $j$  در صنعت مربوط) سود پیش بینی شده دو شرکت با استفاده از مدل های زیر برآورد می شوند:

$$E(\text{Earnings})_{iit} = \alpha_i + \beta_i \text{Return}_{it}$$

$$E(\text{Earnings})_{ijt} = \alpha_j + \beta_j \text{Return}_{jt}$$

$Earnings_{iit}$ : سود پیش بینی شده شرکت با توجه به تابع شرکت  $i$  و بازده شرکت  $i$ ؛

$Earnings_{ijt}$ : سود پیش بینی شده شرکت با توجه به تابع شرکت  $j$  و بازده شرکت  $j$ ؛

سپس قابلیت مقایسه صورت های مالی بین دو شرکت  $i$  و  $j$  با استفاده از مدل زیر محاسبه می شود:

$$E(\text{Earnings}_{iit}) - E(\text{Earnings}_{ijt}) \parallel \text{CompAcct}_{ijt} = -\frac{1}{12} * \sum_{t=11}$$

$\text{CompAcct}_{ijt}$ : قابلیت مقایسه صورت های مالی بین دو شرکت  $i$  و  $j$  می باشد و مقدار بیشتر

آن نشان دهنده قابلیت مقایسه بیشتر می باشد.

### متغیر تعدیلی

استراتژی کسب و کار به عنوان متغیر تعدیلی به عنوان عامل تعیین کننده اهداف بلندمدت و کوتاه مدت سازمان برای پذیرش منابع لازم برای دستیابی به اهداف سازمانی و همچنین به برنامه ها، الگوها، موقعیت ها و رویکردهای شرکت اشاره دارد. برای طبقه بندی استراتژی های کسب و کار هر شرکت از رتبه ترکیبی استفاده می شود که با استفاده از نسبت تحقیق و توسعه به فروش، نسبت هزینه تحقیق و توسعه در تعداد کارمندان، نسبت کارکنان به فروش و نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری به دست می آید و با محاسبه میانگین آن ها طیفی از اعداد به دست می آید که شرکت ها را به دو دسته تهاجمی و تدافعی تقسیم می شوند (مداح و شاهی، ۱۳۹۰). در این تحقیق مطابق با تحقیقات؛ ژانگ<sup>۱</sup> (2016)، نورول هوک<sup>۲</sup> (2013)، تنانی و محب خواه (۱۳۹۳) و مداح و شاهی (۱۳۹۰) از روش امتیازدهی (ترکیبی) برای سنجش نوع استراتژی

1 .R. Zhang

۲.Nurul Houqe



♦..... بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ◇ ۱۷

کسب‌وکار شرکت‌ها استفاده می‌شود، بدین صورت که برای به دست آوردن امتیازات ترکیبی از پنج نسبت نرخ رشد فروش، هزینه تبلیغات به کل فروش، تعداد کارمندان به فروش، ارزش بازار شرکت به ارزش دفتری آن و نسبت دارایی‌های ثابت به کل دارایی‌ها استفاده می‌شود. سیستم امتیازدهی بدین صورت است که ابتدا شرکت‌ها را بر اساس چهار نسبت اول به ترتیب از بالا به پایین در پنج گروه تقسیم می‌کنیم. بدین نحو که شرکتی که در بالاترین پنجگانه قرار دارد، امتیاز 5 و شرکتی که در پایین‌ترین پنجگانه قرار می‌گیرد، امتیاز 1 را کسب می‌کند و بقیه شرکت‌ها متناسب با پنجگانه مربوط امتیازدهی می‌شوند. سپس شرکت‌ها را بر اساس نسبت آخر به پنج گروه تقسیم می‌کنیم. این بار شرکتی که در بالاترین پنجگانه قرار می‌گیرد، امتیاز 1 و شرکتی که در پایین‌ترین پنجگانه قرار دارد امتیاز 5 را کسب می‌کند و بقیه شرکت‌ها متناسب با پنجگانه مربوطه امتیازدهی می‌شوند. در مرحله آخر، امتیازات به دست آمده از دو مرحله مذکور را با یکدیگر جمع می‌کنیم تا امتیاز نهایی هر شرکت به دست آید. دامنه امتیازات ترکیب (مجموع پنج نسبت مذکور) هر شرکت طی یک سال بین 5 تا 25 خواهد شد. شرکت‌هایی که مجموع امتیازشان در بازه 5 تا 15 باشد، به عنوان شرکت‌های تدافعی و شرکت‌هایی که مجموع امتیازشان در بازه 15 تا 25 باشد به عنوان شرکت‌های تهاجمی تعیین می‌گردند.

### متغیرهای کنترلی

اهرم مالی (LEV): نسبت بدهی‌ها به دارایی‌ها شرکت؛

اندازه شرکت (SIZE): لگاریتم طبیعی جمع دارایی‌های شرکت؛

بازده دارایی (Roa): برای سودآوری شرکت مورد استفاده قرار می‌گیرد. سودآوری از تقسیم سود

قبل از کسر مالیات بر کل دارایی به دست می‌آید؛

گزارش حسابرس (audit): گزارش‌های حسابرسی به چهار شکل مقبول، مشروط، مردود و

عدم نظر اظهار نظر تقسیم می‌شود. در این تحقیق اگر گزارش حسابرس درباره‌های صورت مالی

۱۸ ◇ فصلنامه علمی - تخصصی حسابداری و فناوری های نوین ♦.....

شرکت از نوع مقبول باشد عدد «یک» به آن نسبت داده و در غیر این صورت، «صفر» برای آن در نظر می گیریم.

### ۸. تجزیه تحلیل داده های تحقیق

#### ۸-۱. آمار توصیفی

در جدول ۱ آماره های توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق نشان داده شده است. هدف از گردآوری و بیان آمار توصیفی طبقه بندی و پردازش داده ها برای درک بیشتر و همچنین بیانی آماری از اعداد و ارقام متغیرها می باشد.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	تعداد مشاهده	میانگین	میانۀ	انحراف معیار	ماکزیمم	مینیمم	کشیدگی	چولگی
قابلیت مقایسه صورت های مالی	۱۱۹۷	۰.۰۱	۰.۰۰	۰.۰۳	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۸	۰.۰۷
ریسک سرمایه گذاری بیش از حد (جبهه گیری مدیریتی)	۱۱۹۷	۰.۰۹	۰.۰۱	۱.۱۴	۰.۰۹	۰.۰۵	۰.۰۸	۰.۱۲
اهرم مالی	۱۱۹۷	۰.۵۸	۰.۵۶	۰.۰۲	۰.۸۹	۰.۲۱	۰.۰۷	۰.۵۶
اندازه شرکت	۱۱۹۷	۰.۲۸	۰.۲۲	۰.۰۶	۰.۰۸	۰.۰۴	۰.۰۷	۰.۴۶
بازده دارایی	۱۱۹۷	۰.۵۸	۰.۵۷	۰.۰۲	۰.۴۳	۰.۰۱	۰.۰۳	۰.۱۸

**جدول آمار توصیفی متغیرهای کیفی تحقیق**

متغیر	ارزش	فراوانی	درصد فراوانی	درصد تجمعی
دوره تصدی مدیران (جبهه‌گیری مدیریتی)	۰	۲۱۳	۱۸	۱۸
	۱	۹۸۴	۸۲	۱۰۰
	جمع	۱۱۹۷	۱۰۰	-
مالکیت مدیریتی (جبهه‌گیری دیریتی)	۰	۸۱۵	۶۸	۶۸
	۱	۳۸۲	۳۲	۱۰۰
	جمع	۱۱۹۷	۱۰۰	-
گزارش حسابرس	۰	۱۱۴۰	۹۵	۹۵
	۱	۵۷	۵	۱۰۰
	جمع	۱۱۹۷	۱۰۰	-

**۸-۳-۲. آزمون همسانی واریانس**

**نتایج آزمون F لیمر**

اولین آزمون تشخیصی در داده‌های مقطع عرضی، سری زمانی، آزمون F- لیمر است. در روش پانل دیتا برای اینکه تعیین کنیم تخمین مدل از روش داده‌های تلفیقی (pool) یا داده‌های تابلویی (panel) صورت بگیرد، از آزمون F- لیمر استفاده شده است. تفاوت روش رگرسیون pool و panel در این است که pool برای همه شرکت‌ها دارای یک عرض از مبدا است؛ اما در روش panel به ازای هر مقطع که در این جا شرکت است می‌تواند یک عرض از مبدا به ما بدهد.

**جدول ۵. مفروضات کلاسیک رگرسیون**

معادله مربوط به	F لیمر محاسباتی	P_value
فرضیه ۱	۱.۶۷	۰.۰۰۰
فرضیه ۲	۱.۶۹	۰.۰۰۰

۲۰ ◇ فصلنامه علمی - تخصصی حسابداری و فناوری‌های نوین ♦.....

از آنجایی که سطح معناداری برای فرضیه تحقیق که در این جدول با P\_value نمایش داده می‌شود، از ۰.۰۵ کمتر شده است و در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه مقابل آن تایید می‌شود؛ یعنی فرضیه امکان وجود داده‌های تلفیقی به نفع داده‌های تابلویی رد می‌شود.

### نتایج آزمون هاسمن

بعد از مشخص شدن نوع مدل داده‌ها، باید مشخص شود که از کدام روش اثرات ثابت و یا روش اثرات تصادفی برای تخمین استفاده شود. بنابراین، برای تشخیص این موضوع از آزمون هاسمن استفاده می‌شود.

جدول ۶. نتایج آزمون هاسمن

P_value	مقدار آماره کای دو	معادله مربوط به
۰.۰۰۴	۲.۵۳	فرضیه ۱
۰.۰۰۵	۳.۹۳	فرضیه ۲

از آنجایی که سطح معناداری در این جدول که با P\_value نمایش داده می‌شود، در فرضیه، از ۰.۰۵ کمتر شده است، در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه مقابل آن تایید می‌شود. روش مناسب برآورد مدل، اثرات ثابت می‌باشد.

### ۴-۸. برآورد روش مدل تحقیق

#### مدل فرضیه ۱

$$\alpha + \beta_1 MM_{it} + \beta_2 Offensive\ strategy_{it} + \beta_3 (MM_{it} * Comparability_{it} + Offensive\ strategy_{it}) + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 Size_{it} + \beta_6 audit_{it} + \beta_7 Roa_{it} + \varepsilon_{it}$$

#### مدل فرضیه ۲

$$\alpha + \beta_1 MM_{it} + \beta_2 Defensive\ Strategy_{it} + \beta_3 (MM_{it} * Comparability_{it} + Defensive\ Strategy_{it}) + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 Size_{it} + \beta_6 audit_{it} + \beta_7 Roa_{it} + \varepsilon_{it}$$

MM<sub>it</sub>: جبهه‌گیری مدیریت (متغیر مستقل)؛

Comparability: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی (متغیر وابسته)؛

Offensive strategy: استراتژی تهاجمی (متغیر تعدیلی)؛

Defensive Strategy: استراتژی تدافعی (متغیر تعدیلی)؛

LEV<sub>it</sub>: اهرم مالی (متغیر کنترلی)؛

Size<sub>it</sub>: اندازه شرکت (متغیر کنترلی)؛

audit<sub>it</sub>: گزارش حسابرسی (متغیر کنترلی)؛

Roa<sub>it</sub>: بازده دارایی (متغیر کنترلی)؛

$\alpha$ : مقدار ثابت؛

$\beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4, \beta_5$ : ضرایب متغیرها؛

$\varepsilon$ : جزئی خطای مدل رگرسیونی (باقی مانده مدل).

مدل مفهومی تحقیق به صورت زیر می‌باشد:

#### ۵-۸. بررسی فرضیه تحقیق

استراتژی تهاجمی کسب‌وکار، بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.

برای استراتژی تهاجمی کسب‌وکار بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد، فرض H0 و H1 به صورت زیر تدوین شده است:

H0 = استراتژی تهاجمی کسب‌وکار بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأثیر معناداری ندارد.

H1 = استراتژی تهاجمی کسب‌وکار بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأثیر معناداری دارد.

۲۲  $\diamond$  فصلنامه علمی - تخصصی حسابداری و فناوری های نوین  $\blacklozenge$

نتایج برازش مدل در جدول ۸ ارائه شده است.

$$\alpha + \beta_1 MM_{it} + \beta_2 Offensive\ strategy_{it} + \beta_3 (MM_{it} * = Comparability_{it}$$

$$Offensive\ strategy_{it}) + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 Size_{it} + \beta_6 audit_{it} + \beta_7 Roa_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول ۸. نتایج برازش مدل با استفاده از روش اثرات ثابت

متغیر وابسته: قابلیت مقایسه صورت های مالی						
رابطه	سطح معناداری	ضریب تورم واریانس	خطای استاندارد	آماره t	ضریب	متغیر های مستقل
معنادار	۰.۰۰۰	۱.۰۱	۰.۰۴	۶.۵ ۹	-۰.۳۱	جبهه گیری مدیریتی
معنادار	۰.۰۲۱	۱.۱۵	۰.۰۹	۱.۹۵	۰.۱۸	استراتژی تهاجمی
معنادار	۰.۰۰۸	۱.۶۲	۰.۰۴	۲.۰ ۸	۰.۰۱۲	(جبهه گیری * تهاجمی)
بی معنا	۰.۱۹۰	۱.۵۷	۰.۱۰	۱.۳۱ -	-۰.۱۳	اهرم مالی
معنادار	۰.۰۰۰	۱.۱۵	۰.۰۵	۳.۸ ۲	۰.۱۹	اندازه شرکت
معنادار	۰.۰۰۰	۱.۱۰	۰.۰۷	۴.۹ -۳	-۰.۳۵	بازده دارایی
معنادار	۰.۰۲۰	۱.۰۶	۰.۰۳	۲.۳ ۲	۰.۰۷	گزارش حسابرس
۰.۳۷	ضریب تعیین					
۰.۳۵	ضریب تعیین تعدیل شده مدل					
۱۱۷۷۴.۷	F		آماره Breusch Pagan			
۰.۰۰۰	سطح معناداری					
۱.۹۴	آماره Durbin-Watson					
۳۷۲.۶	آماره F جدول					
۰.۰۰۰	سطح معناداری					

♦ ..... بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ◇ ۲۳

یکی از مفروضات رگرسیون کلاسیک همسانی واریانس باقی‌مانده‌ها است. در این مطالعه برای بررسی همسانی واریانس‌ها از آزمون بریوش پاگان استفاده شده است. با توجه به سطح اهمیت این آزمون که کوچک‌تر از ۰.۰۵ می‌باشد (۰.۰۰۰) فرضیه صفر مبنی بر وجود همسانی واریانس رد شده و می‌توان گفت مدل دارای مشکل ناهمسانی واریانس می‌باشد. در این مطالعه برای رفع مشکل در برآورد مدل از روش برآورد حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شده است. همچنین در این مطالعه برای آزمون همبسته نبودن باقی‌مانده‌ها که یکی از مفروضات تجزیه و تحلیل رگرسیون می‌باشد و خود همبستگی نامیده می‌شود؛ از آزمون دوربین واتسون استفاده شده است. با توجه به نتایج اولیه برآورد مدل مقدار آماره دوربین واتسون مابین ۱.۵ و ۲.۵ بوده، می‌توان نتیجه گرفت باقی‌مانده‌ها از هم مستقل می‌باشند. مقدار آماره دوربین واتسون برابر با ۱.۹۴ می‌گردد. ضریب تعیین مدل (۰/۳۷) معرف قدرت توضیح‌کنندگی مدل برآورد شده می‌باشد. با افزایش مشاهدات و همچنین با افزایش متغیرهای مستقل میزان ضریب تعیین افزایش می‌یابد و این افزایش ممکن است کاذب باشد. ضریب تعیین تعدیل شده (۰.۳۵)، نشان دهنده تأثیر واقعی متغیرهای مستقل مدل بر وابسته است. در بررسی معناداری ضرایب با توجه به جدول ۸، از آن جایی که احتمال آماره  $t$  برای ضریب متغیر (جبهه‌گیری - تهاجمی) (۰.۰۰۸) از ۰.۰۵ کوچک‌تر می‌باشد، در نتیجه وجود تأثیر معناداری این متغیر بر قابلیت مقایسه پذیری صورت‌های مالی شرکت‌ها در سطح اطمینان ۰.۹۵ رد نمی‌گردد. مثبت بودن ضریب متغیر جبهه‌گیری - تهاجمی (۰.۰۱)، نشان دهنده میزان تأثیر مستقیم متغیر استراتژی تهاجمی کسب و کار بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. در بررسی سطح معناداری متغیرهای کنترلی، اهرم مالی، اندازه شرکت ترتیب برابر با (۰.۰۵۰)، (۰.۱۹۰) می‌باشد که تأثیر متغیرهای کنترلی به جز متغیر کیو تو بین، اهرم مالی در سطح اطمینان ۰.۹۵

رد نمی‌گردد. مثبت بودن ضریب متغیرهای کنترلی اندازه شرکت، میزان تأثیر مثبت این متغیرها بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌ها می‌باشد.

استراتژی تدافعی کسب و کار بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد.

برای بررسی استراتژی تدافعی کسب و کار بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر معناداری دارد، فرض H0 و H1 به صورت زیر تدوین شده است:

H0 = استراتژی تدافعی کسب و کار بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأثیر معناداری دارد.

H1 = استراتژی تدافعی کسب و کار بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأثیر معناداری دارد.

نتایج برازش مدل در جدول ۹ ارائه شده است.

$$\alpha + \beta_1 MM_{it} + \beta_2 Defensive Strategy_{it} + \beta_3 (MM_{it} * = Comparability_{it}$$

$$Defensive Strategy_{it}) + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 Size_{it} + \beta_6 audit_{it} + \beta_7 Roa_{it} + \varepsilon_{it}$$



جدول ۹. نتایج برازش مدل با استفاده از روش اثرات ثابت

متغیر وابسته: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی						
رابطه	سطح معناداری	ضریب تورم واریانس	خطای استاندارد	آماره t	ضریب	متغیرهای مستقل
معنادار	۰.۰۰۰۸	۱.۰۰۵	۰.۰۲	۲.۶۲	-۰.۰۶	جبهه‌گیری مدیریتی
معنادار	۰.۰۰۰۱	۱.۷۱	۰.۰۹	۱.۸۷	-۰.۲۴	استراتژی تدافعی
معنادار	۰.۰۰۰۶	۱.۰۸	۰.۰۵	۳.۰۱	-۰.۱۷	(جبهه‌گیری* تدافعی)
بی معنا	۰.۲۶۸	۱.۳۵	۰.۰۹	-۱.۱۰	-۰.۱۰	اهرم مالی
معنادار	۰.۰۰۰۰	۱.۱۵	۰.۰۴	۴.۹۸	۰.۲۴	اندازه شرکت
معنادار	۰.۰۰۰۰	۱.۰۹	۰.۰۶	-۸.۱۲	-۰.۵۵	بازده دارایی
معنادار	۰.۰۰۳۶	۱.۰۵	۰.۰۳	۲.۰۹	۰.۰۷	گزارش حسابرس
۰.۴۶	ضریب تعیین					
۰.۴۱	ضریب تعیین تعدیل شده مدل					
۱۱۵۲۷.۱	F		آماره Breusch Pagan			
۰.۰۰۰۰	سطح معناداری					
۱.۹۶	آماره Durbin-Watson					
۲۰۷.۵	آماره F جدول					
۰.۰۰۰۰	سطح معناداری					

منبع: یافته‌های تحقیق

یکی از مفروضات رگرسیون کلاسیک، همسانی واریانس باقی‌مانده‌ها است. در این مطالعه برای بررسی همسانی واریانس‌ها از آزمون بریوش پاگان استفاده شده است. با توجه به سطح اهمیت این آزمون که از ۰.۰۵ کوچک‌تر می‌باشد (۰.۰۰۰) فرضیه صفر مبنی بر وجود همسانی واریانس رد شده و می‌توان گفت مدل دارای مشکل ناهمسانی واریانس می‌باشد. در این مطالعه، برای رفع مشکل در برآورد مدل از روش برآورد حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شده است. همچنین در این مطالعه برای آزمون همبسته نبودن باقی‌مانده‌ها که یکی از مفروضات تجزیه و تحلیل رگرسیون می‌باشد و خودهمبستگی نامیده می‌شود، از آزمون دوربین واتسون استفاده شده است. با توجه به نتایج اولیه برآورد مدل مقدار آماره دوربین واتسون مابین ۱.۵ و ۲.۵ بوده، می‌توان نتیجه گرفت باقی‌مانده‌ها از هم مستقل می‌باشند. مقدار آماره دوربین واتسون برابر با ۱.۹۶ می‌گردد. ضریب تعیین مدل (۰/۴۶) معرف قدرت توضیح‌کنندگی مدل برآورد شده می‌باشد. با افزایش مشاهدات و هم‌چنین با افزایش متغیرهای مستقل میزان ضریب تعیین افزایش می‌یابد و این افزایش ممکن است کاذب باشد. ضریب تعیین تعدیل شده (۰.۴۱)، نشان دهنده تأثیر واقعی متغیرهای مستقل مدل بر وابسته است. در بررسی معناداری ضرایب با توجه به جدول ۹، از آن جای که احتمال آماره  $t$  برای ضریب متغیر جبهه‌گیری \*تدافعی (۰.۰۰۶) از ۰.۰۵ کوچک‌تر می‌باشد، وجود تأثیر معناداری این متغیر بر قابلیت مقایسه پذیری صورت‌های مالی شرکت‌ها در سطح اطمینان ۰.۹۵ رد نمی‌گردد. منفی بودن ضریب متغیر جبهه‌گیری \*تدافعی (۰.۱۷-)، نشان‌دهنده میزان تأثیر منفی این متغیر بر رابطه بین جبهه‌گیری مدیریت و قابلیت مقایسه پذیری صورت‌های مالی شرکت‌ها می‌باشد. در بررسی سطح معناداری متغیرهای کنترلی اهرم مالی، اندازه شرکت، به ترتیب برابر با (۰.۲۶۸)، (۰.۰۰۰)، که تأثیر متغیرهای کنترلی، به جز متغیر اهرم مالی در سطح اطمینان ۰.۹۵ رد نمی‌گردد. مثبت بودن ضریب متغیرهای کنترلی اندازه شرکت، (۰.۲۴)، نشان دهنده میزان تأثیر مثبت این متغیرها بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌ها می‌باشد.

## ۹. نتیجه‌گیری و پیشنهادهای تحقیق

رمز موفقیت هر واحد تجاری، در گرو هدایت مطلوب آن است؛ به‌گونه‌ای که می‌توان ادعا کرد راز جاودانگی شرکت‌های معروف و خوش‌نام در برخورداری آن‌ها از هیئت مدیره کارا و مؤثر نهفته است. هیئت مدیره واحد تجاری قاب آن محسوب می‌شود. پس باید همواره سالم و شاداب باشد و خوب تغذیه شود. بنابراین، بروز نشانه‌های خستگی کمبود انرژی و بی‌علاقگی و ضعف عمومی در عملکرد هیئت مدیره، دقت فوری و مراقبت ویژه‌ای را می‌طلبد. حال با بیانات مذکور، در این تحقیق درصدد پاسخگویی به این سؤال هستیم بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی چه رابطه‌ای وجود دارد؟

نتایج تحقیق حاضر نشان داد که بین جبهه‌گیری مدیریتی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌ها رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. این نتایج حاکی از تئوری نمایندگی می‌باشد که تئوری نمایندگی مدیران به حداکثرسازی ثروت سهامداران تمایلی ندارند. مدیران برای تثبیت موقعیت خود از اختیارات خویش برای دستیابی به اهداف شخصی خود استفاده می‌کنند و به ارزش شرکت توجهی نمی‌کنند. آن‌ها موقعیت خود را از طرف سرمایه‌گذاری‌های خاص که ریسک کمی دارد، تثبیت می‌کنند و این‌گونه نشان می‌دهند که نقش بها ارزشی برای منافع سهامداران دارند.

در حقیقت جبهه‌گیری مدیران که در جهت تضاد منافع مدیران حاصل می‌گردد، کاهش کیفیت گزارشگری مالی و افزایش عدم تقارن اطلاعاتی بین سهامداران و مدیر در برداشته و تأثیرات انتخاب نامطلوب، خطر اخلاقی و عدم اطمینان و شراکت ریسک از مهم‌ترین مشکلات جبهه‌گیری مدیریت و رفتار فرصت‌طلبانه آن‌ها می‌باشد که باعث هزینه‌های نمایندگی می‌شود. این هزینه‌ها مجموع هزینه‌های نظارت بر سرپرستی مدیران، هزینه‌های التزام برای جلوگیری از آسیب زدن به منافع سهامداران و هزینه‌های باقی‌مانده در نظر گرفته می‌شوند.

هزینه‌های باقی‌مانده<sup>۱</sup> تفاوت بین عملیات واقعی مدیر و عملیات مورد انتظار از او به دلیل ناهمسو بودن منافع دو طرف است که با وجود تحمل هزینه‌های نظارت و التزام همچنان وجود دارد. از طرفی علاوه بر این، ممکن است شرکت‌های پیرو استراتژی پیشگام، یعنی تهاجمی، به دلیل درگیری در بازار کالا با افزایش عدم تقارن اطلاعاتی مواجه شده و به مراتب از قابلیت مقایسه صورت‌های مالی کمتری برخوردار باشند.

مطالعات انجام‌گرفته درباره قابلیت مقایسه صورت‌های مالی نشان می‌دهد که این ویژگی کیفی می‌تواند هزینه‌های استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی را برای تجزیه و تحلیل کاهش دهد و کیفیت اطلاعات مالی منتشر شده را افزایش دهد. در این بین رفتار مدیریت، نظیر فرصت طلب و جبهه‌گیری مدیریتی تأثیر منفی بر این ویژگی کیفی اطلاعات دارد که این نتیجه در تحقیق کیوفینگ<sup>۲</sup> (۲۰۲۰) که در تحقیق به بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیران و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های چینی پرداخت شده، بود همسو می‌باشد.

با توجه به نتایج و دست‌آوردهای تحقیق حاضر می‌توان پیشنهادهای کاربردی زیر را متصور

شد:

- طبق فرضیه تحقیق بین جبهه‌گیری مدیریت و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. به سازمان بورس اوراق بهادار و تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری نیز پیشنهاد می‌شود با تدوین مقررات، الزامات و استانداردهای حسابداری سخت‌گیرانه‌تری در خصوص الزام شرکت به ارائه اطلاعات حسابداری و صورت‌های مالی قابل مقایسه با سایر شرکت‌ها، زمینه اعمال رفتار فرصت‌طلبانه مدیران و احتمال جبهه‌گیری مدیریت در گزارشگری مالی را محدود کنند.

---

1. Qifeng Wu

2. Qifeng Wu

پژوهش حاضر نیز به‌عنوان فرآیندی در جهت نیل به هدف حل مسئله پژوهش، از این امر مستثنا نیست. در این زمینه، محدودیت‌های پژوهش حاضر به شرح زیر قابل ذکر است:

۱. نظر به جمع‌آوری داده‌ها و تجزیه و تحلیل یافته‌ها، از صورت‌های مالی شرکت‌های نمونه استفاده شد. عواملی چون تعدیلات سنواتی و برخی از بندهای شرط مندرج در گزارش‌های حسابرسی، از جمله عوامل مؤثر بر ارقام صورت‌های مالی؛ است. اما به دلیل عدم دسترسی به اطلاعات لازم، در پژوهش حاضر تعدیلی بابت این ارقام انجام نشد و از این لحاظ، یکی از تنگناها و محدودیت‌های تحقیقه شمار می‌رود.

۲. در مورد چگونگی اندازه‌گیری متغیر جبهه‌گیری مدیریتی، بایستی مسایل مربوط به معیارهای اندازه‌گیری نظیر دوگانگی وظیفه مدیر عامل که از سال ۹۳ منع قانونی شده است، مورد نقد بررسی قرار گیرد؛ چرا که در تحقیقات خارجی غالباً این متغیر به‌عنوان اصلی‌ترین معیار جبهه‌گیری مدیریتی محسوب می‌گردد.

## منابع

۱. ابراهیم پور، مصطفی؛ اکبری، محسن و یوسفی پیشکناری، فاطمه. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بر نگهداشت وجه نقد، کنفرانس بین‌المللی یافته‌های نوین در حسابداری، مدیریت اقتصاد و بانکداری، تهران، شرکت همایش آروین البرز، تابستان ۹۷.
۲. عباسی، ابراهیم؛ کاظم عطار، سیاوش و عباس نژاد حقیقی، مرضیه. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین جبهه‌گیری مدیریت و مدیریت نقدینگی، کنفرانس جامع علوم مدیریت و حسابداری، تهران، دبیرخانه کنفرانس جامع علوم مدیریت و حسابداری، بهار ۹۵.
۳. عبداللهی، احمد، مومنی، ابوالفضل و شهابی، مجتبی. (۱۳۹۸). بررسی رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و سطح نگهداشت وجه نقد با توجه به نقش‌های تعدیلی قابلیت اتکا و عدم تقارن اطلاعاتی، اولین کنفرانس حسابداری و حسابرسی، ۱۹-۳۶.
۴. مهرورز فاطمه و مرفوع، محمد. (۱۳۹۵). رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با آگاهی بخشی قیمت سهام در خصوص سودهای آتی، فصلنامه علمی تحقیقی مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۵(۴۹)، ۸۳-۱۱۰.
۵. مهربان پور، محمدرضا، فرجی، امید و سجادپور، رضا. (۱۳۹۹). نقش میانجی کیفیت گزارشگری مالی در رابطه بین قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و نگهداشت وجه نقد، بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۴(۸)، ۱۳۴-۱۵۲.
- 6.Chen a & Gong J.Jianxin.(2019). Accounting comparability, financial reporting quality, and the pricing of accruals. *Advances in Accounting*. /doi.org/10.1016/j.adiac.2019.03.003
- 7.Chen, C. W., Collins, D. W., Kravet, T. D., & Mergenthaler, R. D. (2018). Financial statement comparability and the efficiency of acquisition decisions. *Contemporary Accounting Research*, 35(1), 164-202.

8. Cullinan, C.P., Mahoney, L. and Roush, P.B. (2019), "Entrenchment vs long-term benefits: classified boards and CSR", *Journal of Global Responsibility*, Vol. 10 No. 1, pp. 69-86.
9. Di Meola, F. & Juan Manuel G. L and Jordi A. S. (2017). Managerial entrenchment and earnings management. *Journal of Accounting and Public Policy*. 0278-4254/ © 2017 Elsevier Inc. 5 (12), 186-202.
10. De Franco, G., Kothari, S. P., & Verdi, R. (2011). The benefits of financial statement comparability. *Journal of Accounting Research*, 49(4), 895-931.
11. Elyasiani, E., & Zhang, L. (2016). CEO entrenchment and corporate liquidity management. *Journal of Banking & Finance*, 54(21), 115-128
12. Joseph H. Zhang. (2018). Accounting Comparability, Audit Effort, and Audit Outcomes. *Contemporary Accounting Research* 35(1):245-276
13. Libby, R., & Rennekamp, K. (2012). Self-serving attribution bias, overconfidence, and the issuance of management forecasts. *Journal of Accounting Research*, 50(1), 197-231.
14. Qifeng Wu. (2020). Managerial Entrenchment And Financial Reporting Comparability. *Theses & Dissertations*. [https://scholarworks.utep.edu/open\\_etd/3062](https://scholarworks.utep.edu/open_etd/3062)
15. Sohn, B.C. (2016). The effect of accounting comparability on the accrual-based and real earnings management. *J. Account. Public Policy* (2016), <http://dx.doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2016.06.003>
16. Wang, C. (2014). Accounting Standards Harmonization and Financial Statement Comparability: Evidence from Transnational Information Transfer. *Journal of Accounting Research*, (in press).